

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN: 2545-3998
DOI: 10.46763/palim

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ,
КНИЖЕВНИ И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC,
LITERARY AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL 7, NO 13, STIP, 2022

ГОД. VII, БР. 13
ШТИП, 2022

VOL. VII, NO 13
STIP, 2022

ПАЛИМПСЕСТ

**Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања**

PALIMPSEST

**International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research**

**Год. 7, Бр. 13
Штип, 2022**

**Vol. 7, No 13
Stip, 2022**

**PALMK, VOL 7, NO 13, STIP, 2022
DOI: <https://doi.org/10.46763/PALIM22713>**

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, С. Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, С. Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Георгета Раца, Универзитет Банат, Романија
Астрид Симоне Грослер, Универзитет Банат, Романија
Горан Калоѓера, Универзитет во Риека, Хрватска
Дејан Дуриќ, Универзитет во Риека, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Зеки Ѓурел, Универзитет Гази, Република Турција
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Ѓурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delchev University, Faculty of Philology, Stip

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, USA
Tole Belcev, Goce Delchev University, N. Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delchev University, N. Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moskow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Georgeta Rata, Banat University, Romania
Astrid Simone Grosler, Banat University, Romania
Goran Kalogjera, University of Rijeka, Croatia
Dejan Duric, University of Rijeka, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Zeki Gurel, GAZI University, Republic of Turkey
Elena Daradanova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Satharaj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercruyse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Драгана Кузмановска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Ранко Младеноски (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Кире Зафиров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Dragana Kuzmanovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Ranko Mladenovski (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Kire Zafirov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

12 ПРЕДГОВОР

Јована Караниќиќ Јосимовска, уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

Jovana Karanikik Josimovska, editor of “Palimpsest”

ЈАЗИК / LANGUAGE

17 Gyde Hansen

ÜBERSETZEN FÜR DIE DRESDNER FRAUENKIRCHE

Gyde Hansen

TRANSLATING FOR THE FRAUENKIRCHE DRESDEN

25 Violeta Janusheva

LINGUISTIC ANALYSIS OF CORONA AND COVID-19 RELATED WORDS IN THE MACEDONIAN STANDARD LANGUAGE

41 Vesna Prodanovska-Poposka, Silvana Neshkovska, Elena Kitanovska-Ristoska

ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES: A STUDY ON ENGLISH SPELLING PROFICIENCY OF UNDERGRADUATE STUDENTS – LEARNERS OF ENGLISH FOR BIOTECHNOLOGY

53 Doris Sava

ÜBERLEGUNGEN ZUR EINBINDUNG DES VORGEPRÄGTEN SPRACHGEBRAUCHS IN DIE RUMÄNISCHE BILINGUALE LEXIKOGRAFISCHE PRAXIS MIT DEUTSCH

Doris Sava

CONSIDERATIONS ON THE INTEGRATION OF CONVENTIONALIZED LANGUAGE USE IN ROMANIAN BILINGUAL LEXICOGRAPHICAL PRACTICE WITH GERMAN

63 Ilir Krusha, Izer Maksuti

DER AUFFORDERUNGSSATZ, SEINE SYNTAKTISCHEN UND SEMANTISCHEN DIFFERENZIERUNGEN IM DEUTSCHEN UND ALBANISCHEN

Ilir Krusha, Izer Maksuti

THE IMPERATIVE SENTENCE: SYNTACTIC AND SEMANTIC DIFFERENCES IN GERMAN AND ALBANIAN

75 Анета Стојковска

СИНТАКСИЧКО СОГЛАСУВАЊЕ ПО БРОЈ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК

Aneta Stojkovska

SYNTACTIC NUMBER AGREEMENT IN MACEDONIAN AND ENGLISH

85 Mariya Leontik
MAKEDONYA'DA OSMANLICA BELGELERİN İLK ÇEVİRMENLERİ VE
OSMANLI DÖNEMİNİ ARAŞTIRAN İLK UZMANLAR
Marija Leontik
THE FIRST TRANSLATORS OF OTTOMAN-TURKISH DOCUMENTS AND THE
FIRST RESEARCHERS OF OTTOMAN PERIOD IN MACEDONIA

105 Марија Гркова-Беадер
ПРАВОПИСНИТЕ ОТСТАПКИ КАЈ СТУДЕНТИТЕ ОД ПРВА ГОДИНА НА
УНИВЕРЗИТЕТОТ ВО ШТИП
Marija Grkova-Beader
ORTOGRAPHIC ERRORS MADE BY THE FIRST YEAR STUDENTS AT THE
UNIVERSITY IN SH TIP

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

119 Намита Субиото
ТВОРЕШТВОТО НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ НА СЛОВЕНЕЧКИ
Namita Subiotto
TRANSLATIONS OF THE WORKS OF BLAZHE KONESKI INTO SLOVENIAN

131 Luisa Emanuele
«AMO LE CONTAMINAZIONI. SENZA MESCOLANZE NON ESISTEREBBE
ALCUNA FORMA DI VITA». LAILA WADIA E LA LINGUA METICCIA
Luisa Emanuele
«I LOVE CONTAMINATION. WITHOUT MIXTURES NEITHER THERE WOULD
BE ANY FORM OF LIFE». LAILA WADIA AND THE INTERBREED LANGUAGE

143 Giacomo Di Muccio
MASCILITÀ FRAMMENTATE. IL CASO DI TI HO SPOSATO PER ALLEGRIA DI
NATALIA GINZBURG
Giacomo Di Muccio
SHATTERED MASCULINITY. THE CASE OF NATALIA GINZBURG'S TI HO
SPOSATO PER ALLEGRIA

153 Марија Ѓорѓиева-Димова
„КНИГАТА-КАКО-СВЕТ“: РОМАНЕСКНИТЕ ОНТОСТРАТЕГИИ НА МИТКО
МАЏУНКОВ
Marija Gjorgjieva Dimova
“THE BOOK AS A WORLD”: MITKO MADZUNKOV'S LITERARY
ONTOSTRATEGIES

167 Славчо Ковилоски
НЕПОЗНАТА ПЕСНА И ЕСЕИ ВО РАКОПИС НА АНАСТАСИЈА МИЛОШОВА
ОД 1895 И 1896 ГОДИНА
Slavcho Koviloski
UNKNOWN POEM AND ESSAYS IN MANUSCRIPT BY ANASTASIJA MILOSHOVA
FROM 1895 AND 1896

- 175 Filiz Mehmetoğlu**
MAKEDON ATASÖZLERİ VE BİLMECELERİNDE İSTANBUL ALGISI
Filiz Mehmetoğlu
THE PERCEPTION OF ISTANBUL IN MACEDONIAN PROVERBS AND RIDDLES

КУЛТУРА / CULTURE

- 187 Luciana Guido Shrempf**
UN BREVE VIAGGIO. ALLA SCOPERTA DEI FILM DANTESCHI: DAI PRIMORDI DELLA SETTIMA ARTE AD OGGI
Luciana Guido Shrempf
A SHORT JOURNEY ON DISCOVERING DANTE IN MOVIES: FROM THE BEGINNING OF THE SEVENTH ART TO TODAY

- 203 Sunčana Tuksar, Saša Vojković**
MUSIC, FASHION AND THEATRE AS TRANSMEDIA DRAMATURGY IN WOODY ALLEN'S FILM BLUE JASMINE

- 215 Petar Namicev, Ekaterina Namiceva Todorovska**
SIGNIFICANCE OF THE BAZAAR FOR PRESERVATION OF THE TRADITIONAL URBAN FORM IN MACEDONIA – STUDY CASE OF SKOPJE'S OLD BAZAAR

- 229 Maja Манчевска**
РОДОВАТА ДИМЕНЗИЈА НА ПОЛИТИЧКИОТ АНГАЖМАН ВО МАКЕДОНСКОТО ОПШТЕСТВО
Maja Mancevska
THE GENDER DIMENSION OF THE POLITICAL ENGAGEMENT IN MACEDONIAN SOCIETY

- 243 Alirami İbraimi**
KÜLTÜR MERKEZİ KONUMUNDAKİ MANASTIR ŞEHİRİ VE ÖZELLİKLERİ
Alirami İbraimi
THE CITY OF MANASTIR AS A CULTURAL CENTER AND ITS FEATURES

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

- 255 Luandra Murati, Gëzim Xhaferri, Biljana Ivanovska**
ANWENDUNG UND FUNKTION VON SPIELEN IM DaF-UNTERRICHT AN KOSOVARISCHEN GRUNDSCHULEN
Luandra Murati, Gëzim Xhaferri, Biljana Ivanovska
APPLICATION AND FUNCTION OF GAMES IN GERMAN AS A FOREIGN LANGUAGE AT ELEMENTARY SCHOOLS IN KOSOVO

269 Andreja Retelj
EINSTELLUNGEN VON SLOWENISCHEN DAF-LEHRENDEN ZUR
MEHRSPRACHIGKEIT

Andreja Retelj

BELIEFS OF SLOVENIAN TEACHERS OF GERMAN AS A FOREIGN LANGUAGE
ABOUT MULTILINGUALISM

283 Adrijana Hadji-Nikolova, Nina Daskalovska, Natka Jankova-Alagjovska
DISTANCE LEARNING – DEVELOPMENT, TYPES AND TOOLS

297 Şükriye Duygu Çağma
YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILABİLECEK İNTERNET
SİTESİ KAYNAKLARI

Şükriye Duygu Çağma

WEBSITE RESOURCES TO BE USED IN TEACHING TURKISH TO FOREIGNERS

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

305 Лилјана Макаријоска
СТУДИИ ЗА ВТОРИОТ БЕРАМСКИ БРЕВИЈАР – ЗНАЧАЕН ПРИЛОГ ЗА
ПРОУЧУВАЊЕТО НА ХРВАТСКОГЛАГОЛСКАТА ПИСМЕНОСТ

Liljana Makarijoska

STUDIES ON THE SECOND BERAM BREVIARY – A SIGNIFICANT
CONTRIBUTION TO THE STUDY OF CROATIAN GLAGOLITIC LITERACY

313 Ранко Младеноски
ПРИВАТНИ ЗАПИСИ НА ЖИВКО ЧИНГО

Ranko Mladenoski

PRIVATE RECORDS OF ZHIVKO CHINGO

ДОДАТОК / APPENDIX

323 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“

325 CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

MAKEDONYA'DA OSMANLICA BELGELERİN İLK ÇEVİRMENLERİ VE OSMANLI DÖNEMİNİ ARAŞTIRAN İLK UZMANLAR

Mariya Leontik

Goce Delçev Üniversitesi, İştip

marija.leontik@ugd.edu.mk

Özet: 1943 yılında Makedonya'yı da içeren Demokratik Federal Yugoslavya kuruldu, 1945'te Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti oldu; 1963 yılında adı Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti olarak değiştirildi. Yeni Makedonya Cumhuriyeti, Yugoslav federasyonunda bir cumhuriyet oldu. 1943 yılında Demokratik Federal Makedonya Cumhuriyeti, 1945'te Federal Makedonya Halk Cumhuriyeti, 1963'te Sosyalist Federal Makedonya Cumhuriyeti idi. 1991 yılında bağımsızlığını ilan edip Makedonya Cumhuriyeti adını aldı. 2019 yılında ülkenin adı Kuzey Makedonya Cumhuriyeti oldu. Yeni kurulmuş eğitim ve bilim kurumlarında çalışılması için (1946'da Felsefe Fakültesi Tarih Bölümü, 1948'de Millî Tarih Enstitüsü, 1951'de Makedonya Halk Cumhuriyeti Devlet Arşivi) Makedonya'daki Osmanlı dönemine dair az bilgi vardı. Bu kurumlarda çalışan arşivciler ve bilim adamları Osmanlı döneminden kalan Osmanlıca belgeleri yoğun olarak çevirmeye başladılar. Osmanlı döneminden çevrilmiş belgeler, Makedonya Osmanlı dönemi hakkındaki bilimsel çalışmaların yapılmasına iyi bir zemin hazırladı.

Anahtar Kelimeler: *Osmanlı dönemi, Osmanlıca belgeler, çevirmenler, araştırmacılar.*

1. Giriş

Makedonya Cumhuriyeti Devlet Arşivi¹ (DARSM) 1951 yılında Federal Makedonya Halk Cumhuriyeti Devlet Arşivi adıyla kurulmuştur. Bugün Arşiv'de farklı belgeler uluslararası arşiv standartlarına göre düzenlenip incelenmektedir. Farklı bölümler arasında Osmanlı dönemi belgelerin düzenleme ve inceleme bölümü de vardır. Birinci aşamada Osmanlı dönemiyle ilgili arşiv malzemesi farklı biçimlerde toplanmaktadır (satın almak, bağış vs.). İkinci aşamada Osmanlı dönemi belgeleri düzenlenip incelenmektedir. Her belge için kısa özet hazırlanmaktadır. Üçüncü aşamada önemli Osmanlı dönemi belgeler seçilip çevirisi yapılmaktadır. Dördüncü aşamada ise farklı kurumların araştırmacıları ve bilim adamları Osmanlı belgeler üzerine araştırma yapıp bilim eserleri yazmakta ve bilgileri belge çevirisiyle desteklemektedirler.

¹ www.arhiv.mk; www.arhiv.gov.mk

2. Makedonya'da Osmanlı Döneminin Aydınlatılması

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yeni kurulmuş eğitim ve bilim kurumlarında (1946'da Felsefe Fakültesi Tarih Bölümü, 1948'de Millî Tarih Enstitüsü, 1951'de Makedonya Halk Cumhuriyeti Devlet Arşivi) Makedonya'nın Osmanlı dönemine dair az bilgi bulunmaktadır. Makedonya'daki beş asırlık Osmanlı yönetimini aydınlatmak için Makedonya Devlet Arşivi'nde, Millî Tarih Enstitüsü'nde ve Tarih Bölümünde Osmanlıca belgelerin yoğun çevirisi başlatılmıştır. Osmanlı döneminden çevrilmiş belgeler, Makedonya Osmanlı dönemi hakkında bilimsel çalışmalarının gerçekleşmesinde ve yeni bilgiler edinmesinde iyi zemin hazırlamıştır.

Makedonya'da Osmanlıca belgelerin ilk çevirmenleri olarak Panta Cambazovski (1883-1962), Arif Starova (1898-1976), Fetah İshak (1910-1963), Metodiya Sokoloski (1913-1984), Kemal İlyaz Aruçi (1920-1977), Aleksandar Stoyanovski (1929-2009) ve Vanço Boşkov (1934-1984) gibi isimler çalışmıştır. Makedonya'nın Osmanlı dönemi hakkında araştırma yapan ilk bilim adamları Metodiya Sokoloski (1913-1984), Aleksandar Matkovski (1922-1992), Aleksandar Stoyanovski (1929-2009) ve Vanço Boşkov'dur. Bu uzmanlar sayesinde Makedonya'da Osmanlıca belgeleri çevirme ve Makedonya Osmanlı dönemi hakkında araştırma yapıp bilimsel eserler yazma geleneği başlatılmıştır.

3. Osmanlıca Belge Çevirmenlerinin ve Makedonya'nın Osmanlı Dönemini Araştıran Uzmanların Biyografi ve Bibliyografyası

Panta Cambazovski, Arif Starova, Fetah İshak, Metodiya Sokoloski, Kemal İlyaz Aruçi, Aleksandar Matkovski, Aleksandar Stoyanovski ve Vanço Boşkov gibi tarihî önem taşıyan bu isimler hakkında geniş bir bilgi edinmek bugün zordur. Bundan dolayı onların kısa biyografileri ile beraber Osmanlıca çevirilerini ve Osmanlı dönemi ile ilgili bilimsel çalışmalarını kapsayan bibliyografyayla tanıtacağız.²

3.1. Panta Cambazovski / Панта Цамбазовски (1883-1962)

Panta Cambazovski, 1883 yılında Prilep'te doğdu. İlköğretimini doğduğu şehirde okudu, liseyi ise Manastır'da (Bitola) tamamladı. İstanbul Yüksek İdari Okulundan mezun oldu. Balkan Savaşları'na kadar Manastır ve Skeçe'de Osmanlı Banka'nın şubelerinde memur olarak görevlendirildi. Birinci ve İkinci Dünya Savaşı arasında Prilep Mahkemesi'nde tercüman ve Osmanlı belgelerin uzmanı olarak çalıştı.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra hür Makedonya Halk Cumhuriyeti'nde çeviri alanında edindiği bilgi ve tecrübeyi bilim kurumlarında kullanma fırsatını buldu. Bilim alanına ileri yaşlarda, 66 yaşında iken, seve seve girdi. 1949-1951 yıllarında Millî Tarih Enstitüsü'nde, 1951-1952 yıllarında Makedonya Devlet Arşivi'nde

² Bu çalışma için adı geçen çevirmenlerin ve bilim adamlarının çevirileri ve bilimsel çalışmaları Makedonya'daki kütüphanelerdeki kaynaklardan taranmış fakat hepsini hakkında bilgiye ulaşmak mümkün olmamıştır.

çalıştı. Osmanlı Türkçesini ve Türkçeyi iyi bildiğinden beş cilt Osmanlı belgesini Osmanlı Türkçesinden Makedoncaya çevirdi. Son yirmi yılını bu belgelerin çevirisini ve yorumunu yaparak geçirdi. Panta Cambazovski'nin yayınlanmamış birçok çalışmasından yıllarca Millî Tarih Enstitüsü'nde çalışanlar ve Osmanlı dönemini araştıran bilim adamları yararlanmıştır. O dönemde Osmanlı Türkçesini ve Osmanlı belgelerini iyi bilen uzman az olduğundan Panta Cambazovski'ye birçok genç bilim adamı danışmış, o ise seve seve onlara yardım etmiştir. Panta Cambazovski 14 Haziran 1962 yılında Prilep'te vefat etti.

Çeviriler: • *Турски документи за македонската историја 1800-1803, Том 1* / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler (Arif Starova ile birlikte), Научен институт за национална историја на македонскиот народ, Скопје 1951; • *Турски документи за македонската историја 1803-1808, Том 2* / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, Научен институт за национална историја на македонскиот народ, Скопје 1953; • *Турски документи за македонската историја 1809-1817, Том 3* / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, Научен институт за национална историја на македонскиот народ, Скопје 1955; • *Турски документи за македонската историја 1818-1827, Том 4* / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, Научен институт за национална историја на македонскиот народ, Скопје 1957; • *Турски документи за македонската историја 1827-1839, Том 5* / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, Научен институт за национална историја на македонскиот народ, Скопје 1958.

3.2. Arif Starova (1898-1976)

Arif Starova, 1 Mart 1898 yılında Podgradets şehrinde (Arnavutluk) doğdu. İlköğrenimi ve lise eğitiminin ilk iki yılını doğduğu şehirde okudu. 1918-1921 yılları arasında liseyi İstanbul'da tamamlayıp İstanbul Hukuk Fakültesinden mezun oldu. 1921-1943 yıllarında Podgradets'te avukat ve yargıç olarak çalıştı. Ailesiyle Podgradets'ten Struga'ya, sonra Struga'dan Tetovo'ya (Makedonya) taşındı. 1945'te Skopje'ye taşınıp yargıç olarak çalıştı. Osmanlı Türkçesini iyi bildiğinden 1948-1951 yıllarında Millî Tarih Enstitüsü'nde Osmanlıca uzmanı olarak görevlendirildi.

1951 yılında, Arif Starova bir gün Bitola'daki bir caminin vakfında 185 Manastır sicili (1612-1912)³ keşfetti. Yetkililere bu el yazmaların çok önemli olduğunu bildirince siciller Millî Tarih Enstitüsü'nün Şarkiyat kütüphanesine yerleştirildi. Aynı yılda Şarkiyat kütüphanesi Millî Tarih Enstitüsü'nden Makedonya Devlet Arşivi'ne taşındı. 4 Mayıs 1951 yılında Arif Starova Makedonya Devlet Arşivi'ne atandı. 1952 yılında Arşiv'de Şarkiyat Bölümü kurulunca Arif Starova yöneticisi oldu. Emekliğe ayrılanaya kadar Osmanlı döneminden kalan kitapların, belgelerin tasnifini ve tahlilini yaptı. Osmanlı Türkçesini ve hukuk dilini iyi bildiğinden birçok Osmanlı belgesini Makedoncaya çevirdi. Arif Starova'nın yayınlanmamış birçok çevirisinden yıllarca Millî Tarih Enstitüsü'nde, Arşiv'de çalışanlar ve Osmanlı Dönemini araştıran bilim adamları

³ Makedonya Devlet Arşivinde bulunan 190 sicil defterinden 185 sicil defterini Arif Starova keşfetti.

yararlanmıştır. O dönemde Osmanlı Türkçesini ve Osmanlı belgelerini iyi bilen uzman az olduğundan ona birçok bilim adamı danıştı. 1964 yılında emeklige ayrıldı. 1976 yılında Skopye’de vefat etti.

Makaleler: • “Две кануннамиња за Сегединскиот санџак од втората половина за 16 век” / 16. Yüzyılın İkinci Yarısında Segedin Sancağı’na Dair İki Kanunname (Metodiya Sokoloski ile birlikte), *Гласник*, S 1-2, Скопје 1960, s. 333-360; **Çeviriler:** • Турски документи за македонската историја 1800-1803, Том 1. (Panta Cambazovski ile birlikte), Научен институт за национална историја на македонскиот народ, Скопје 1951; • Турски документи за историјата на македонскиот народ, Серија 1, 1607-1699, Том 1, 26 јуни 1607-30 мај 1623 (Metodiya Sokoloski, Vanço Boşkov ve Fetah İshak ile birlikte), Државна архива на Социјалистичка Република Македонија, Скопје 1963; • Турски документи за историјата на македонскиот народ. Серија 1, 1607-1699, Том 3 (од јануари 1636 до крајот на 1639 година) (Metodiya Sokolovski ve Kemal İlyaz ile birlikte), Архив на Македонија, Скопје 1969.

3.3. Kemal İlyaz Aruçi (1920-1977)

Kemal İlyaz Aruçi 1 Ağustos 1920 yılında Gostivar yakınlarında bulunan Vrapçiste köyünde doğdu. Halk arasında daha çok Kemal Efendi diye tanınmıştır. İlköğrenimini doğduğu yerde okudu. 1931 yılında Üsküp Meddah Medresesi’ne girip medresenin kurucusu Atâullah Kurtiş’ten ve Abdülfettah Raûf’tan (Fetah İshak, Fettâh Efendi) ders aldı. Bu medresede 1944 yılına kadar hoca olarak çalıştı. 1944 yılında Vrapçiste’ye dönüp Yenicami avlusunda özel bir medrese inşa ettikten sonra ders vermeye başladı. Yugoslavya’nın kuruluşuyla medreseler kapanıp devlet okulları açıldı. 1946’da bu medrese de kapatıldı. Yenicami’de vâiz olarak görev yaptı.

Osmanlı ve İslam aydını olarak yetişen Kemal İlyaz Aruçi bazı görüşler ve yorumlarla yönetimde de ulemâda da endişe yarattı. Halk arasında huzursuzluk yarattığı gerekçesiyle iki defa tutuklanıp hapse atıldı. Ne yönetim ne de ulemâ ile uyum sağlayamadığından yetkililer onu Makedonya Devlet Arşivi’nde ve Makedonya Millî Tarih Enstitüsü’nde Osmanlıca uzmanı olarak görevlendirdiler. 1963 yılında Makedonya Devlet Arşivi’nde göreve başladı, 1970 yılında ise Makedonya Millî Tarih Enstitüsü’ne atandı. İki kurumda da Manastır, Üsküp, Kalkandelen kadı sicillerini, çeşitli ferman, berat, vakfiye ve benzer Osmanlıca belgeleri sınıflandırdı ve üzerinde araştırmalar yaptı. Osmanlı mirasın üzerinde çalışmak hayatına yeni bir anlam kattı. Zamanının en iyi bilim adamlarıyla iş birliği yapıp birçok çalışma yayımlandı. Kemal İlyaz Aruçi hece ve aruz vezniyle şiir yazdı. Şiirlerinde, dinî ve millî konularla Osmanlı medeniyeti ve kültürü özlemi belirgindir. Hocası Abdülfettah Raûf (Fetah İshak, Fettâh Efendi) ile birlikte Balkanlarda Osmanlı Türkçesiyle yazan son nesil şairlerden biridir. Bütün şiirleri oğlu Muhammed Aruçi tarafından 1999 yılında Skopye’de yayınlanmıştır. 27 Ağustos 1977 yılında, en verimli dönemde, 57 yaşında iken vefat edip Vrapçiste’ye defnedildi.

Makaleler: • “Македонија во хрониката на Мехмед Рашид-Ефенди (1668-1721)” / Mehmet Raşid Efendi’nin Kroniğinde Makedonya (Aleksandar Matkovski ile birlikte), *Гласник*, S 1, Скопје 1975, s. 235-260; • “Македонија и соседните области во хрониката на Солак Заде (1373-1633)” / Solakzade’nin Kroniğinde Makedonya ve Etrafindaki Bölgeler (Aleksandar Matkovski ile birlikte), *Гласник*, S 3, Скопје 1975, s. 233-260; • “Извадоци од две турски хроники за Македонија и соседните области” / Makedonya ve Etrafindaki Bölgeler Hakkında İki Türk Kroniğinden Seçmeler (Aleksandar Matkovski ile birlikte), *Гласник*, S 1, Скопје 1977, s. 231-250; • “Македонија во Силахдар Тарихи од Ф’нд’кли Силахтар Мехмед-ага (1668-1694)” / Fındıklılı Silahdar Mehmet Ağa’nın Silahdar Tarihi Adlı Eserinde Makedonya (Aleksandar Matkovski ile birlikte), *Историја*, S 2, Скопје 1977, s. 137-160; • “Македонија во турската хроника ‘Таџут Теварих’ од Хоџа Садудин-ефенди (1361–1520)” / Носа Sâdeddin Efendi’nin Tâcü’t-tevârih Adlı Eserinde Makedonya (Aleksandar Matkovski ile birlikte), *Гласник*, S 2-3, Скопје 1979, s. 203-233; • “Македонија и соседните области во хрониката ‘Беда-и ул векаи од Коџа Хусеин’ (1328–1491)” / Коса Hüseyin’in Bedâiyü’l-vekâi Adlı Eserinde Makedonya ve Etrafindaki Bölgeler (Aleksandar Matkovski ile birlikte), *Историја*, S 2, Скопје 1979, s. 137-176; **Çeviriler:** • *Турски документи за историјата на македонскиот народ. Серија 1, 1607-1699, Том 3 (од јануари 1636 до крајот на 1639 година)* / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, Dizi 1, 1607-1699, C 3 (Ocak 1636’dan 1639’un Sonuna Kadar) (Arif Starova ile birlikte), Архив на Македонија, Скопје 1969.

3.4. Ванчо Бошков / Ванчо Бошков (1934-1984)

Vanço Boşkov, 8 Ocak 1934 yılında Negotino şehrinde (Makedonya) dünyaya geldi. 1957’de Sarayevo Üniversitesi Felsefe Fakültesi Şarkiyat Bölümünden mezun oldu. Aynı fakültede 1970 yılında “Ljubavna lirika (gazeliyat) İshaka Çelebija – Kritički tekst ı književno-estetska analiza” (“İshak Çelebi’nin Aşk Liriği – Eleştirisel ve Edebî-Esetik Tahlil”) başlıklı doktora tezini savundu. 1963 yılında Sarayevo Şarkiyat Bölümünde genç asistan olarak çalışmaya başladı. 1970’te doçent oldu, 1975’te ise devamsız profesör oldu. Bu bölümde Osmanlı Türkçesi ve Türk edebiyatı derslerini verdi. 1981 yılında Makedonya’ya dönüp Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesinde Osmanlı Türkçesi dersini vermeye başladı ve aynı yılda devamlı profesör oldu. Bu üniversitenin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde de Osmanlı Türkçesi dersini verdi. Bosna Hersek Şarkiyat Derneğinin ve Alman Şarkiyat Derneğinin üyesiydi. Vanço Boşkov, Klasik Türk Edebiyatı, Çağdaş Türk Edebiyatı ve Osmanlı dönemi tarihi belgeleri üzerine araştırma yapıp birçok makale ve kitap yayınladı. Osmanlı belgelerini Osmanlı Türkçesinden Makedoncaya çevirdi. 6 Şubat 1984 yılında Skopye’de, en verimli dönemde, 50 yaşında iken hayata veda etti.

Kitaplar: • *Das osmanische Registerbuch der Beschwerden vom Jahre 1675, Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien 1984;* • *Turski dokumenti*

o odnosu katoličke i pravoslavne crkve u Bosni, Hercegovini i Dalmaciji (15-17 v.) / Bosna, Hersek ve Dalmaçya'daki Ortodoks ve Katolik Kiliselere Dair Türkçe Belgeler (15-17 yy.), Sojuz na društva na istoričarite na SR Makedonija, Skopje 1986; • *Katalog turskih rukopisa u franjevačkim samostanima u Bosni i Hercegovini* / Bosna ve Hersek'teki Franyo Manastırlarında Bulunan Türk El Yazmalarının Katoloğu, Orientalni institut u Sarajevu, Sarajevo 1988; • *Ottoman documents on Balkan Jews: 15th-17th centuries* (Mark Epstein ve Stefan Andreev ile birlikte), CİBAL, Sofia 1990; **Makaleler:** • “Рафаиското теќе во Скопје” / Üsküp'teki Rufai Tekkesi (Fetah İshak ile birlikte), *Гласник*, S 2, Скопје 1958, s. 179-191; • “Едно скопско вакафнаме од 16 век” / 16. Yüzyıldan Bir Üsküp Vakıfnamesi (Fetah İshak ile birlikte), *Гласник*, S 1, Скопје 1961, s. 165-175; • “Турски натписи и преданија од селото Пепелишта (Тиквешко)” (Pane Emşov ile birlikte), *Гласник*, S 1, Институт за национална историја, Скопје 1976, s. 143-156; **Bildiriler:** • “Јуруците и светогорските манастири” / Yörükler ve Sveta Gora'daki Manastırlar, *Тркалезна маса: Етногенеза на Јуруците и нивното населување на Балканот*, 17-18.11.1983, s. 57-67; **Çeviriler:** • *Турски документи за историјата на македонскиот народ 1607-1699*, Серија 1, Том 1 / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, 1607-1699, Dizi 1, C 1 (Metodiya Sokoloski, Arif Starova, Fetah İshak ile birlikte), Државна архива на Македонија, Скопје 1963; • *Турски документи за историјата на македонскиот народ 1607-1699*, Серија 1, Том 2 / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler 1607-1699, Dizi 1, C 2, Архив на Македонија, Скопје 1966; • *Турски документи за историјата на македонскиот народ 1640-1642*, Серија 1, Том 4 / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler 1640-1642, Dizi 1, C 4, Архив на Македонија, Скопје, 1972.

3.5. Fetah İSHAK (1910-1963)

1910 yılında Üsküp'te doğdu. Asıl adı Abdülfettah Rauf'tur. Halk arasında daha çok Fetah Efendi diye tanınmıştır. Şahsi evraklarında ve yayınladığı eserlerde Fetah İshak imzasını kullanmıştır. Üsküplü Hacı İshak ailesine mensuptur. İlköğrenimini Üsküp'te tamamladıktan sonra Meddah Medresesi'nde de eğitim görmüştür. Eğitimi tamamlanınca bu medresede hocalık yapmıştır. 1933-1938 yılları arasında Meddah Medresesi'nde kelâm ve akaid müderrisliği görevinde bulundu. 1938 yılında aynı medresenin başmüderrisliğine tayin edildi. 1945 yılında medrese kapatılıncaya kadar bu görevini sürdürdü.

Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nde devlet ve din ayrı olduğundan şer'i mahkemeler, medreseler ve tekkeler kapandı, onların yerine devlet mahkemeleri ve devlet okulları açıldı, camiler ve kiliseler ise sadece din meseleleriyle ilgilendi. 1945 yılında Meddah Medresesi de kapandı. O dönemde Makedonya'da her dinin din adamları toplumsal ve siyasi hayattan çekilip halkın din ihtiyaçlarına odaklandı. Fetah İshak hem Osmanlı aydını hem de din adamı olarak yeni düzene ayak uyduramadı, isyanını açıkça bildirdi. Yeni yönetimle fikrî ve siyasi açıdan uyuşamamasının bir sonucu olarak hapse girdi. Hapiste de

Osmanlı Devleti ve medeniyeti özlemiyle dolu şiirler yazdı. Fetah Efendi Osmanlı Türkçesi ve aruz vezniyle din, toplum, vatan sevgisi ve hasreti, göç konulu şiirler yazıp farklı gazete ve dergilerde yayınlamıştır. Dostlarının ve öğrencilerinin ev kütüphanelerinde bulunan birkaç şiir defteri hâlâ yayınlanmamıştır.

Yönetime uyum sağlayamadığından yetkililer onu Makedonya Devlet Arşivi'nde Osmanlıca uzmanı olarak görevlendirdiler. Arşivde Osmanlıca belgeleri okuyup kayda geçirdi, bazılarını tercüme etti. Osmanlı mirasın üzerinde çalışmak hayatına yeni bir anlam verdi. Değerini bilen dönemin en iyi uzmanlarıyla birlikte çalışıp (Vanço Boşkov, Metodiya Sokoloski, Arif Starova) birkaç eser yayınladı.

1963 yılında Skopye'de, en verimli dönemde, 53 yaşındayken vefat etti.

Makaleler: • “Рафаиското теќе во Скопје” / Üsküp'teki Rufai Tekkesi (Vanço Boşkov ile birlikte), *Гласник*, S 2, Скопје 1958, s. 179-191; • “Едно скопско вакафнаме од 16 век” / 16. Yüzyıldan Bir Üsküp Vakıfnamesi (Vanço Boşkov ile birlikte), *Гласник*, S 1, Скопје 1961, s. 165-175; • **Çeviriler:** *Турски документи за историјата на македонскиот народ, Серија 1, 1607-1699, Том 1, 26 јуни 1607-30 мај 1623* / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler (Metodiya Sokoloski, Vanço Boşkov, Arif Starova ile birlikte), Државна архива на Социјалистичка Република Македонија, Скопје, 1963.

3.6. Aleksandar Matkovski / Александар Матковски (1922-1992)

Aleksandar Matkovski, 30 Mayıs 1922 yılında Krusevo'da (Makedonya) doğdu. Makedonya'da tarih alanında doktora tezi yapan ilk bilim adamıdır. 1936 yılına kadar Gostivar'da yaşayıp Skopye'ye taşındı. İkinci Dünya Savaşı'nda, 1941 yılından itibaren Millî Mücadeleye katıldı. 2.6.1942 yılında Skopye'deki hapse atıldı. 29.7.1944 yılında hapisten kaçıp tekrar Makedonya Millî Mücadelesine katıldı. Hapis yıllarında şiir yazdı. 1947 yılında Skopye'de Öğretmen Okulunu bitirdi. 1949 yılında Belgrad'da Yüksek Pedagoji Okulunu tamamladı. 1951 yılında Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Felsefe Fakültesi Tarih Bölümünden mezun oldu. 1961 yılında Belgrad Filoloji Fakültesi Şarkiyat Bölümünden de mezun oldu.

1957 yılında Zagreb Felsefe Fakültesinde doktora tezini savundu. 1954 yılına kadar hem okudu hem de farklı ilköğretim okullarında ve liselerde çalıştı. 1954 yılında bilimsel kariyerine başladı, 1971 yılında Millî Tarih Enstitüsü'nde devamlı profesör oldu. 1956 yılından emekliğe ayrılana kadar (1987) Millî Tarih Enstitüsü'nde çalıştı. 1986 yılında Makedonya Bilimler ve Sanatlar Akademisinin üyesi oldu. Aleksandar Matkovski'nin Makedonya'nın Osmanlı dönemiyle ilgili birçok bilimsel çalışması vardır. Özellikle Makedonya'nın Osmanlı döneminden kalan belgeleri üzerinde yoğun olarak çalışmıştır.

15 Nisan 1992 yılında Skopye'de hayata veda etti.

Kitaplar: • *Турски извори за ајдутството и арамиството во Македонија 1 (1620-1650)* / Makedonya'daki Haydutluk ve Haramiliğe Dair Türkçe Kaynaklar 1, Институт за национална историја, Скопје 1961; • *Турски извори за ајдутството и арамиството во Македонија 2 (1650-1700)* /

Makedonya'daki Haydutluk ve Haramiliğe Dair Türkçe Kaynaklar 2, Институт за национална историја, Скопје 1961; ● *Турски извори за ајдутството и арамиството во Македонија 3 (1700-1725)* / Makedonya'daki Haydutluk ve Haramiliğe Dair Türkçe Kaynaklar 3, Институт за национална историја, Скопје 1973; ● *Турски извори за ајдутството и арамиството во Македонија 4 (1725-1775)* / Makedonya'daki Haydutluk ve Haramiliğe Dair Türkçe Kaynaklar 4, Институт за национална историја, Скопје 1979; ● *Турски извори за ајдутството и арамиството во Македонија 5 (1775-1810)* / Makedonya'daki Haydutluk ve Haramiliğe Dair Türkçe Kaynaklar 5, Институт за национална историја, Скопје 1980; ● *Отпорот во Македонија во времето на турското владеење: Пасивен отпор*, С 1 / Türk Hakimiyetindeki Makedonya'da Direniş: Pasif Direniş, Мисла, Скопје 1983; ● *Отпорот во Македонија во времето на турското владеење: Духовниот отпор*, С 2 / Türk Hakimiyetindeki Makedonya'da Direniş: Manevi Direniş, Мисла, Скопје 1983; ● *Отпорот во Македонија во времето на турското владеење: Ајдутството*, С 3 / Türk Hakimiyetindeki Makedonya'da Direniş: Haydutluk, Мисла, Скопје 1983; ● *Отпорот во Македонија во времето на турското владеење: Бун и востанија*, С 4, / Türk Hakimiyetindeki Makedonya'da Direniş: İsyân ve Ayaklanmalar, Мисла, Скопје 1983; ● *Кануну и фермани: за Македонија*, / Makedonya'ya dair Kanunlar ve Fermanlar, Мисла, Скопје 1990; ● *Балканот во делата на странските патописци во времето на турското владеење: јаничари, хареми, робови, С. 1: 1402-1657* / Türk Hakimiyetinde Yabancı Seyahatname Yazarlarında Balkanlar: Yeniçeriler, Haremdeki Kişiler, Köleler 1402-1657, Култура, Скопје 1992; ● *Балканот во делата на странските патописци во времето на турското владеење: јаничари, хареми, робови, С. 2: 1664-1779* / Türk Hakimiyetinde Yabancı Seyahatname Yazarlarında Balkanlar: Yeniçeriler, Haremdeki Kişiler, Köleler 1664-1779, Култура, Скопје 1992; ● **Makaleler:** ● “Prilog pitanju devşirme” / Devşirme Konusuna Katkı, *Prilozi za orijentalnu filologiju*, Sarajevo 1964-1965, s. 273-310; ● “Mere turskih vlasti za likvidiranje hajdučije u Makedoniji u prvoj polovini XVII veka” / 17. Yüzyılın İlk Yarısında Makedonya'daki Haydutluğu Tasfiye Etmek için Türk Hükümetin Önlemleri, *Jugoslovenski istorijski časopis*, Beograd 1967, S 1-4, s. 187-208; ● “Хералдичко прикажување на Османлиската империја во Европа” / Avrupa'da Osmanlı İmparatorluğu'nun Arma ile Tanıtılması, *Гласник*, S 1-2, Скопје 1969, s. 137-179; ● “Даночниот систем во Македонија во времето на турското владеење” / Türk Hakimiyetindeki Makedonya'da Vergi Sistemi, *Завод за културно-просветен и наставен филм во СР Македонија*, Скопје 1970, s. 1-19; ● “Тимарско-спахискиот систем во Македонија” / Makedonya'da Tımar-Sipahi Sistemi, *Завод за културно-просветен и наставен филм во СР Македонија*, Скопје 1970, s. 1-22; ● “Односите помеѓу Охридската архиепископија и Османската држава” / Osmanlı Devleti ve Ohri Piskoposluk Arasındaki İlişkiler, *Гласник*, S 2, Скопје 1972, s. 111-145; ● “Граѓански бракови и разводи на христијани во Македонија и на Балканскиот Полуостров во

време на турското владеење” / *Türk Hâkimiyetindeki Makedonya’da ve Balkan Yarımadasın’da Hristiyanların Sivil Evlilikleri ve Boşanmaları*, *Гласник*, S 3, Скопје 1973, s. 83-118; • “Миграциите од село в град во Македонија од XVI до XIX век” / 16. Yüzyıldan 19. Yüzyıla kadar Makedonya’da Köyden Şehre Göç Etme, *Историја*, S 1, Скопје 1973, s. 101-107; • “Македонија во Силахдар Тарихи од Ф’нд’кли Силахтар Мехмед-ага (1668-1694)” / *Silahdar Fındıklılı Mehmet Ağa’nın Silahdar Tarihi’nde Makedonya (Kemal Aruçi ile birlikte)*, *Историја*, S 2, Скопје 1977, s. 137-160; • “Извадоци за Македонија и Балканот од турската хроника ‘Тарих-и Ата’ од Атабеј (1326-1860)” / *Ata Bey’in (1326-1860) Tarih-i Ata Eserinde Makedonya ve Balkanlara dair Bölümler*, *Гласник*, S 3, Скопје 1980, s. 215-233; • “Македонија во времето на турското владеење (14-19 век)” / *Türk Hakimiyetindeki Makedonya (14. -19. Yüzyıl)*, *Историографија на Македонија 1965-1975*, Студентски збор, Скопје 1982, s. 27-37; • “Новите институции и односи што Турците ги создадоа на Балканот и во Македонија” / *Balkanlarda ve Makedonya’da Türklerin Kurduğu Yeni Kurumlar ve İletişimler*, *Прилози*, S 2, Скопје 1986, s. 47-67; • “Makedonija kao glavni snabdevaç ovcama raznih turskih institucija” / *Farklı Türk Kurumlarını Koyunlarla Besleyen En Büyük Tedarikçi Olarak Makedonya*, *Acta historico-economica Jugoslaviae*, S 14, Zagreb 1987, s. 99-116; • “Струмица и Струмичко од 14-15 век” / 14. ve 15. Yüzyılda Ustrumca, *Зборник на трудови*, Завод за заштита на спомениците на културата, природните реткости и музеј, Струмица, 1989, s. 117-129; **Bildiriler:** • “Исламизацијата како метод за пацификација на Дебарскиот крај” / *İslamlaşma Debre Bölgesi’nde Uzlaşma Yöntemi Olarak*, *Прв Бигорски научно-културен собир*, Гостивар 1971, s. 225-234; • “Јуруците од Македонија во некои турски документи” / *Bazı Türk Belgelerinde Makedonya Yörükleri*, *Тркалезна маса: Етногенеза на Јуруците и нивното населување на Балканот*, Скопје, 17-18.11.1983, *Зборник на трудови*, Македонска академија на науките и уметностите, Скопје, 1986, s. 39-47; • “Отпорот против исламизацијата” / *İslamlaşmaya Karşı Direniş*, Втор научен симпозиум: Фолклорот и етнологијата кај Македонците муслимани, Дебар, 16-17.10.1986, *Историја, фолклор и етнологија на исламизираните Македонци*, Републичка заедница на културно-научните манифестации на Македонците муслимани, 1987, s. 37-59; • “Специфичности и карактеристики на турскиот феудализам во Македонија и на Балканот” / *Balkanlarda ve Makedonya’da Türk Derebeyliğin Özellikleri*, *Пристапни предавања во Македонската академија на науките и уметностите*, Скопје, 1988, S 9, s. 29-38.

3.7. **Metodiya Sokoloski / Методија Соколоски (1913-1984)**

Metodiya Sokoloski, 15 Mayıs 1913 yılında Prilep’te doğdu. Küçük yaşta annesiz kalıp yoksulluk çekti. İlkokulu doğduğu şehirde okudu, ortaokulu Manastır’da tamamladı. Çocukluğunda mahalledeki Türk çocuklarıyla arkadaşlık yapıp Türkçeyi sevip öğrendi. Bu sevgiden dolayı Belgrad Felsefe Fakültesi Şarkiyat ile Millî Tarih Bölümünden mezun oldu. Felsefe Fakültesi

Tarih Bölümünde ve Millî Tarih Enstitüsü'nde çalışan birçok bilim adamı onu örnek alarak hem tarih hem de Şarkiyat alanında tahsil görmüştür (Aleksandar Matkovski, Aleksandar Stoyanovski, Dragi Görgiev, Ahmet Şerif, Borçe Nikolov, Nikola Kirik, Nenad Mehmedovik).

İkinci Dünya Savaşı'nda iki kardeşiyle Millî mücadeleye katıldı fakat sadece o Makedonya'nın hür günlerini görebilip ülkenin kalkınmasına katkı sağlayabildi. 1951 yılında, Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Felsefe Fakültesi Tarih Bölümü, Metodiy Sokolovski'yi Türk dilini ve Osmanlı Paleografyasını okutması için davet etti. 1951'den emekli olana kadar (1978) aralıksız bu dersleri vermiştir. Böylece Makedonya'daki Türkoloji çalışmaları ilk defa bir bilim kurumunda gerçekleşmeye başlamıştır. 1959 yılında doçent, 1963 yılında devamsız profesör, 1968 yılında devamlı profesör oldu. 1949-1950 ve 1956-1960 yıllarında Millî Tarih Enstitüsü'nün müdürlüğünü yapmıştır. 1969/70-1970/71 yıllarında Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Felsefe Fakültesinin dekanıydı. O yıllarda Makedonya Osmanlı dönemi hakkında derin bilgiler olmadığından Makedonya ve Türkiye arşivlerindeki Osmanlı belgelerini araştırdı, onları Makedoncaya çevirdi ve makale yazdı. En önemli şehirlerin ve bölgelerin Osmanlı dönemdeki toplumsal ve ekonomi hayatını belgelerle açıklayarak yeni çalışmalara zemin hazırladı.

24 Ekim 1984 yılında Skopje'de vefat etti.

Kitaplar: • *Кичевската нахија во 15 и 16 век* / 15. ve 16. Yüzyılda Kırçova Nahiyesi, Историја, Скопје 1981; • *Нахијата Жуна* / Jupa Nahiyesi, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Скопје 1974; **Makaleler:** • “Закон за градот Ниш” / Niş Şehrine dair Kanun, *Гласник*, S 2, Скопје 1957, s. 195-196; • “Закон за градот Крушевац” / Kruşevats Şehrine dair Kanun, *Гласник*, S 2, Скопје 1957, s. 196-202; • “Прилог кон проучувањето на турско-османскиот феудален систем со посебен осврт на Македонија во 15 и 16 век” / Makedonya Osmanlı Derebeylik Sistemi, *Гласник*, S 1, Скопје 1958, s. 157-228; • “Пет закони за пазарните такси и ушурот од времето на Сулејман Величествени” / Muhteşem Süleyman'ın Pazar Ücreti ve Uşur Hakkında Beş Kanunu, *Гласник*, S 1, Скопје 1958, s. 297-313; • “Градот Велес во периодот од околу 1460-1544” / 1460-1544 Yıllarında Veles Şehri, *Гласник*, S 2, Скопје 1959, s. 147-177; • “Дервенциски села во Велешката нахија од 1460-1544 година” / 1460-1544 Yıllarında Veles Nahiyesinde Derbent Köyleri, *Гласник*, S 1-2, Скопје 1960, s. 171-197; • “Две кануннамиња за Сегединскиот санцак од втората половина за 16 век” / 16. Yüzyılın İkinci Yarısında Segedin Sancağı'na dair İki Kanunname (Arif Starova ile birlikte), *Гласник*, S 1-2, Скопје 1960, s. 333-360; • “Осврт на феудалните владенија во Велешката нахија од 1460-1544” / 1460-1544 Yıllarında Veles Nahiyesi'nde Derebeylik Düzenine Bir Bakış, *Зборник – 100 години на Велешката гимназија*, Велес 1961, s. 31-51; • “Турски извори од 15 и 16 век за градот Битола” / Manastır Şehrine Dair 15. ve 16. Yüzyıl Türk Kaynakları, *Гласник*, S 1, Скопје 1963, s. 127-156; • “Личните имиња и називите на населените места и другите месности во Велешката нахија во втората половина на 16 век” / 16. Yüzyılın İkinci Yarısında Veles Nahiyesi'nde

Kişi ve Yer Adları, *Македонски јазик*, S 1-2, Скопје 1964, s. 197-219; ● “Личните имиња и називите на населените места и други месности во Прилепската нахија во втората половина на 15 век” / 15. Yüzyılın İkinci Yarısında Pirlepe Nahiyesi’nde Kişi ve Yer Adları, *Македонски јазик*, Скопје 1965, s. 151-190; ● “Костур и Костурско во средината на 15 век” / 15. Yüzyılın Ortasında Kesriye ve Yöresi, *Историја*, S 1-2, Скопје 1966, s. 118-131; ● “Градското и селското население со специјални задолженија во дел од Охридскиот санџак во втората половина на 16 век” / 16. Yüzyılın İkinci Yarısında Ohri Sancağı’nın Bir Kısmında Özel Görevli Şehir ve Köy Halkı, *Гласник*, S 2-3, Скопје 1966, s. 181-201; ● “Спахии-тимариоти христијани во Прилепската нахија во 15 век” / 15. Yüzyılda Prilepe Nahiyesinde Sipahi-Timar Hristiyanlar, *Годишен зборник 19*, Филозовски факултет, Скопје 1967, s. 153-168; ● “Дервенциството во Охридскиот санџак во втората половина од 16 век” / 16. Yüzyılın İkinci Yarısında Ohrid Sancağında Derbentçilik, *Годишен зборник 19*, Филозовски факултет, Скопје 1967, s. 169-202; ● “Суштината на тимарско-спахискиот систем (Неговото спроведување во Македонија и односите помеѓу спахиите-тимариоти и рајата” / Sipahi-Timar Sisteminin Özü (Onun Makedonya’da Gerçekleştirilmesi ile Sipahi-Timar ve Reaya Münasebetleri), *Историја*, S 1, Скопје 1967; ● “Осврт на састав становништва Западне Македоније у 15 и 16 веку” / 15. ve 16. Yüzyılda Batı Makedonya’nın Nüfusuna Bakış, *Југословенски историски часопис*, S 1-2, 1970, s. 9-31; ● “Развојниот пат на некои градови во Македонија во 15 и 16 век” / 15. ve 16. Yüzyılda Makedonya’daki Bazı Şehirlerin Gelişme Yolu, *Историја*, S 1, Скопје 1971, s. 33-66; ● “Преспанската нахија во текот на 16 век” / 16. Yüzyılda Prespa Nahiyesi, *Годишен зборник 24-25*, Филозовски факултет, Скопје 1972-73, s. 111-126; ● “Серскиот вилает во 15 век” / 15. Yüzyılda Serez Vilayeti, *Гласник*, S 3, Скопје 1974, s. 107-125; ● “Штип и Штипско во текот на 16 век” / 16. Yüzyılda Ştip ve Yöresi, *Историја*, Скопје 1974, s. 124-152; ● “Жупа во 15 и 16 век” / 15. ve 16. Yüzyılda Jupa, *Годишен зборник 27*, Филозовски факултет, Скопје 1975, s. 177-186; ● “Нахијата Гора во 16 век” / 16. Yüzyılda Gora Nahiyesi, *Годишен зборник 28*, Филозовски факултет, Скопје 1976, s. 225-248; ● “Осврт на вакафите и вакафските имоти во Тетовската нахија во 15 и 16 век” / 15. ve 16. Yüzyılda Kalkandelen Nahiyesi’nde Vakıflar ve Vakıf Malları, *Гласник*, S 3, Институт за национална историја, Скопје 1976, s. 151-168; ● “Лерин и Леринско во 15 и 16 век” / 15. ve 16. Yüzyılda Lerin ve Yöresi, *Годишен зборник 30*, Филозовски факултет, Скопје 1978, s. 205-242; ● “Малешево во 16 век” / 16. Yüzyılda Maleşevo, *Историја*, S 1, Скопје 1979, s. 163-173; ● “Петричката нахија во 16 век” / 16. Yüzyılda Petriç Nahiyesi, *Историја*, S 1, Скопје 1980, s. 23-49; ● “Кичевската нахија во 15 и 16 век” / 15. ve 16. Yüzyılda Kırçova Nahiyesi, *Историја*, Скопје 1981, s. 95-135; ● “Осврт на етничкиот состав на градското и селското население во Македонија во 15 и 16 век” / 15. ve 16. Yüzyılda Makedonya’daki Şehir ve Köy Halkının Etnik Durumu, *Историја*, Скопје 1983, s. 151-169; **Çeviriler:** ● *Турски документи за историјата на*

македонскиот народ, *Seriја 1, 1607-1699, Том 1*, 26 јуни 1607-30 мај 1623 / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, Dizi 1, 1607-1699, C 1, 26 Haziran 1607-30 Mayıs 1623 (Vanço Boşkov ve Fetah İshak, Arif Starova ile birlikte), Државна архива на Социјалистичка Република Македонија, Скопје 1963; ● *Турски документи за историјата на македонскиот народ. Серија 1, 1607-1699, Том 3 (од јануари 1636 до крајот на 1639 година)* / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, Dizi 1, 1607-1699, C 3 (Ocak 1636'dan 1639'nun sonuna kadar); ● Makedon Halkının Tarihine dair Türkçe Belgeler (Kemal İlyaz, Arif Starova ile birlikte), Архив на Македонија, Скопје 1969; ● *Турски документи за историјата на македонскиот народ. Опширен пописен дефтер No. 4 (1467-1468)* / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, Geniş Tapu Tahrir Defteri No. 4 (1467-1468), (Aleksandar Stoyanovski ile birlikte), Архив на Македонија, Скопје 1971; ● *Турски документи за историјата на македонскиот народ. Опширни пописни дефтери од 15 век. Том 2.* / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, 15. Yüzyıl Geniş Tapu Tahrir Defterleri, C 2, Архив на Македонија, Скопје 1973; ● *Турски документи за историјата на македонскиот народ. Опширни пописни дефтери од 15 век. Том 3.* / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, 15. Yüzyıl Geniş Tapu Tahrir Defterleri, C 3, Архив на Македонија, Скопје 1976; ● *Турски документи за историјата на македонскиот народ - опширни пописни дефтери од 16 век за Кустендилскиот санџак. Том 5. Книга 1.* / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, 16. Yüzyıl Köstendil Sancağı Geniş Tapu Tahrir Defterleri, C 5, Kitap 1, Архив на Македонија, Скопје 1983; ● *Турски документи за историјата на македонскиот народ - опширни пописни дефтери од 16 век за Кустендилскиот санџак. Том 5. Книга 2.* / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, 16. Yüzyıl Köstendil Sancağı Geniş Tapu Tahrir Defterleri, Cilt 5, Kitap 2, Архив на Македонија, Скопје 1980; ● *Турски документи за историјата на македонскиот народ - опширен пописен дефтер за Скопскиот санџак од 1568-69 година, Том 6, Книга 1.* / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, 1568-69 Yılları Üsküp Sancağı Geniş Tapu Tahrir Defteri, Cilt 6, Kitap 1, Архив на Македонија, Скопје 1984.

3.8. Aleksandar Stoyanovski / Александар Стојановски (1929-2009)

Aleksandar Stoyanovski, 11 Ağustos 1929 yılında Kumanovo'da (Makedonya) doğdu. Niş'te (Sırbistan) okudu, 1948 yılında ise Skopye'de liseyi tamamladı. 1954 yılında Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Felsefe Fakültesi Tarih Bölümünden mezun oldu. Paralel olarak Türkçeyi Skopye, Sarayevo ve İstanbul'da geliştirdi. 1955 yılında Millî Tarih Enstitüsü'nde genç asistan olarak çalışmaya başladı ve 1989 yılında emekliğe ayrılanaya kadar bu kurumun gelişmesine büyük emek verdi. Türkiye'deki arşivlerde araştırma yaptıktan sonra “Дервенциството во Македонија” (“Makedonya'da Derbentçilik”) konulu doktora tezini savundu.

Bütün bilimsel çalışmalarında Makedonya ve Balkanların Osmanlı dönemini inceledi. O dönemde Makedonya Osmanlı dönemi hakkında ayrıntılı bilgi yoktu. Bu dönemi aydınlatmak için on yedi cilt 15.-17. yüzyıl Osmanlı sayım defterini (5000 sayfadan fazla) Osmanlı Türkçesinden Makedoncaya çevirdi. Bu kadar çok sayım defterinin çevirisiyle Balkanlarda tek Türkolog tarihçisidir. Prof. Dr. Dragi Görgiev'e göre: "Mistik Osmanlı dünyasını keşfetmekte onun hevesi hiçbir zaman sönmedi." (2009:173). Hayatının son yıllarında da dört asırdan eski belgeleri yoğun çevirdi. Onun sayesinde Makedonya'da Osmanlı sayım defteri ve Osmanlı belgesi çeviri geleneği gelişti ve yeni nesillere örnek oldu (Prof. Dr. Dragi Görgiev, Prof. Dr. Ahmet Şerif vs.). Bilimsel çalışmalarını devamlı orijinal Osmanlı belgelerin çevirisiyle desteklediğinden onun çalışmaları bugün de Balkanların Osmanlı dönemi için temel kaynaktır. Bu çevirilerin sayesinde Osmanlı feodal sistemi, Osmanlı döneminde şehirlerin, zanaatçılığın, ticaretin gelişmesi, vakıflar, haydutluk, isyanlar vs. hakkında çok sayıda bilimsel çalışma yapılmıştır.

2009 yılında Skopje'de vefat etti.

Kitaplar: • *Дервенциството во Македонија* / Makedonya'da Derbentçilik, Институт за национална историја, Скопје 1974; • *Охрид и охридско од паѓањето под османлиска власт до крајот на 18 век, Книга 2* / Ohrid ve Ohrid Yöresi Osmanlı Hakimiyetinden 18 Yüzyılın Sonuna Kadar, *Охрид и Охридско низ историјата*, С 2, Институт за национална историја и Собрание на општина Охрид, Скопје 1978; • *Градовите во Македонија од крајот на 14 до 17 век* / 14. Yüzyılın Sonundan 17. Yüzyıla Kadar Makedonya'nın Şehirleri, Завод за унапредување на стопанството во СРМ „Самоуправна практика“, Скопје 1981; • *Vranjski kadiluk u 16 veku* / 16. Yüzyılda Vranje Kadılığı, Narodni muzej, Vranje 1985; • Штип и Штипско од паѓањето под османлиска власт до крајот на 17 век / Osmanlı İdaresi Altına Girdikten 17. Yüzyılın Sonuna Kadar Ştip ve Yöresi, С 1, Собрание на општина Штип, Штип 1986; • *За некои појави на узурпација на раинската земја во 16 век* / 16. Yüzyılda Reaya Topraklarının Bazı Gaspetmeleri, Сојуз друштвата на историчарите на СР Македонија, Скопје 1986; • *Македонија во турското средновековие* / Makedonya Türkiye'nin Orta Çağı'nda, Култура, Скопје 1989; • *Раја со специјални задолженја во Македонија (војнуци, соколари, оризари и солари)* / Makedonya'da Özel Görevlerle Reaya (Martoloslar, Şahinciler, Pirinççiciler, Tuzcular), Институт за национална историја, Скопје 1990; • *Историја на македонскиот народ, Том 2: Македонија под турска власт од 14 до 18 век* / Makedon Halkının Tarihi, С 2: 14. Yüzyıldan 18. Yüzyıla Kadar Türk Hakimiyeti Altında Makedonya (Kosta Balabanov, Slavko Dimevski, Blaje Koneski, Miloş Konstantinov, Aleksandar Matkovski, Dragoslav Ortakov, Aleksandar Stoyanovski, Vera Stoyçevska-Antik, Krum Tomovski), Институт за национална историја, Скопје 1998; • *Населби и население во Македонија во 15 и 16 век* / 15. ve 16. Yüzyılda Makedonya'nın Yerleşim Yerleri ve Nüfus (Dragi Görgiev ile birlikte), Институт за национална историја, Државен архив на Република

Македонија, Скопје 2001; ● *Македонија под турска власт* / Türk Hakimiyeti Altında Makedonya, Институт за национална историја, Скопје 2006; **Makaleler:** ● “Поглед на економско-друштвените прилики во Кичевската нахија во втората половина на 15 век” / 15. Yüzyılın İkinci Yarısında Kırçova (Kiçevo) Nahiye'nin Ekonomî-Toplumsal Durumuna Bir Bakış, *Гласник на Институтот за национална историја*, Број 2, Скопје 1958, s. 115-158; ● “Кон прашањето за христијаните-спахии во Македонија” / Makedonya'da Hristiyan Sipahilerin Durumu, *Гласник на Институтот за национална историја*, Скопје 1960, s. 303-316; ● “Дервенциството во Македонија” / Makedonya'da Derbentçilik, *Гласник*, S 2, Скопје 1963, s. 115-164; ● “Мариово во 15-16 век” / 15. - 16. Yüzyılda Mariovo, *Југословенски историјски часопис*, Београд 1964, s. 3-17; ● “Дали постоел Битолскиот санџак во првите векови од турската власт во Македонија” / Makedonya'nın Türk Hakimiyeti Altındaki İlk Yüzyıllarda Manastır (Bitola) Sancağı Var mıydı, *Гласник*, Број 2, Скопје 1965, 119-122; ● “Неколку нови податоци за градот Тетово од 15 и 16 век” / 15. ve 16. Yüzyılda Tetovo Şehri Hakkında Bazı Yeni Bilgiler, *Историја*, S 2, Скопје 1967, s. 91-96; ● “Неколико закона о тржишној такси и царини Солуна у 16 веку” / 16. Yüzyılda Selanik Ticaret Ücreti ve Gümrüğü Hakkında Birkaç Kanun, *Југословенски историјски часопис*, S 3, Београд 1969, s. 3-8; ● “Makedonya'da Hristiyan Doğancılar”, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, S 21, İstanbul 1969, s. 24-28; ● “Етничките прилики во северозападна Македонија во 15 век” / 15. Yüzyılda Kuzebatı Makedonya'da Etnik Durum (Galaba Palikruşeva ile birlikte), *Југословенски историјски часопис*, S 1-2, Београд 1970, s. 33-40; ● “Еден говор на Димитар Влахов во турскиот парламент” / Dimitar Vlahov'un Türk Parlamentosu'nda Bir Konuşması, *Историја*, S 2, Скопје 1970, s. 240-247; ● “Post-war Turkish Literature on Macedonian History”, *Гласник*, Скопје 1970, 115-120; ● “Маричката битка и нејзините последици” / Meriç Muharebesi ve Onun Neticeleri, *Современост*, XXI/9, Скопје 1971, s. 860-871; ● “Кратовската нахија во 16 век” (İsmail Eren ile birlikte) / 16. Yüzyılda Kratovo Nahiyesi, *Гласник*, Број 1, Скопје 1971, 61-92; ● “Уште нешто за родот Охризаде и за старите градби на ‘Имарет’ во Охрид” / Ohrid'de Bulunan 'İmaret'in Eski Yapıları ve Ohrizade Ailesi Hakkında Bilgiler, *Гласник на Институтот на национална историја*, S 1, Скопје 1972, s. 97-110; ● “Во кој правец низ Македонија минувал Мураговиот поход на Косово” / Murad'ın Kosova Seferi Makedonya'nın Hangi Bölgesinden Geçmiş, *Гласник на Институтот за национална историја*, S 2, Скопје 1972, s. 147-158; ● “Административно-територијална поделба на Македонија под османлиската власт до крајот на 17 век” / Makedonya'nın Osmanlı Hakimiyetinde 17. Yüzyılın Sonuna Kadar Administratif-Bölgesel Bölünmesi, *Гласник*, Број 2, Скопје 1973, 129-145; ● “Osmansko vojno ureğenje” / Osmanlı'nın Askerî Düzeni (Aleksandar Matkovski ve Galaba Palikruşeva ile birlikte), *Oružane borbe makedonskog naroda od 6 do 20 veka*, Vojno-istoriski institut, Beograd 1975, s. 79-92; ● “Borba makedonskog naroda protiv osmanske vlasti” / Makedon Halkının Osmanlı

Yönetime Karşı Savaşı (Prof. Dr. Aleksandar Matkovski ile birlikte), *Oružane borbe makedonskog naroda od 6 do 20 veka*, Vojno-istoriski institut, Beograd 1975, s. 93-113; • “За карактерот и влијанието на османлиското владеење во југословенските земји од 15 до 16 век” / 15. ve 16. Yüzyıllarda Yugoslav Ülkelerindeki Osmanlı İdarenin Özelliđi ve Tesiri, *Гласник*, S 1, Институт за национална историја, Скопје 1976, s. 129-141; • “Потекло и воспоставување на војничката служба (со посебен осврт на Македонија)” / Martolos Görevinin Kuruluşu (Makedonya’ya Özel Bakış), *Прилози*, S 2, Скопје 1979, s. 55-70; • “Околу значењето на термините ‘baštine’ и ‘nam-i diger’ во пописните книги од 15 и 16 век” / 15. ve 16. Yüzyıl Sayım Defterlerinde ‘baštine’ и ‘nam-i diger’ Terimlerin Anlamı, *Гласник*, S 1, Скопје 1979; • “Неколку прашања за Јуруците во Кустендилскиот Санџак” / Küstendil Sancağı’ndaki Yörükler Hakkında Birkaç Soru, Македонска Академија на науките и уметностите, Скопје 1986, 29-37; • “За некои појави на узурпација на раинската земја во 16 век” / 16 Yüzyılda Reaya Topraklarının Bazı Gaspemeleri, *Стопанските, социјалните и етничките промени на територијата на Југославија и Чехословачка од 16 век*, Институт за национална историја, Скопје 1986, s. 31-35; • “Занаетчиската дејност во македонските градови под турската власт (15-18 век)” / Türk Hakimiyetinde Olan Makedon Şehirlerinde Zanaatçılık (15-18 yüzyıl), *Гласник на Институтот за национална историја*, Бр. 1-2, Скопје 1995, 117-132; • “Завештанието на Евренос-бег во нахијата Конче” / Konçe Nahiyesinde Evrenos Bey’in Vasiyeti, *Гласник*, S 1, Институт за национална историја, Скопје 1996, s. 103-109; • “Неколку податоци за санџакот и казата Охрид во триесеттите години на 16 век со посебен осврт на Струга” / 16. Yüzyılın Otuz Yıllarında Ohrid Sancağı ve Kazası, Özellikle Struga Hakkında Bazı Bilgiler, *Изворник - списание за наука и култура*, Број 1-2, 1997, 41-46; • **Bildiriler:** • “Дебарска област у шездесетим годинама 15 века (на основу једног савременог турског извора)” / 15. Yüzyılın Altmış Yıllarında Debre Bölgesi (Galaba Palikruşeva ile birlikte), *Симпозиум о Скендербегу*, Приштина 1969, s. 181-194; • “Тврдината и населбата Коџаџик во 15 и 16 век” / 15. ve 16. Yüzyılda Kocacık Yerleşim Yeri ve Kalesi, *Бигорски научно-културни собири*, Прв научен собир, Гостивар 22-23.10.1971, Зборник на трудови, Скопје 1973, s. 205-215; • “Charakter a vıev osmanskevlady v jugoslavskich zemich v 15-16 stoleti (se zvlaštñim zretelem na Makedonii)”, *Sbornik praci z vedeckeho zasedani ceskoslovensko-jugoslavske historicke komise v Brne 3-5.11.1975*, Praha 1977, s. 114-133; • “По прашањето за потеклото на името Торбеши и за неговото првично споменување во пишуваните извори” / Torbeş Adının Menşeişi ve Onun Yazılı Kaynaklarda İlk Anılması, *Материјали од Вториот научен симпозиум ‘Фолклорот и етнологијата кај Македонците муслимани (Дебар 16-17.10.1986)’*, Републичка заедница на културно-научните манифестации на Македонците муслимани, Скопје 1987, s. 31-36; • “Градот Струмица во 16 век” / 16. Yüzyılda Ustrumca (Strumitsa) Şehri, *Зборник на трудови по повод 35 годишнината од основањето на Музејот во Струмица*, Завод за заштита

на спомениците на културата, природните реткости и музеј – Струмица, Струмица 1989, s. 131-145; ● **Çeviriler:** ● *Турски документи за историјата на македонскиот народ. Опширен пописен дефтер No. 4 (1467-1468) / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, Geniş Sayım Defteri No. 4 (1467-1468), (Prof. Dr. Metodiya Sokolovski ile birlikte), Архив на Македонија, Скопје 1971;* ● *Турски документи за историјата на македонскиот народ. Опширен пописен дефтер од 15 век, Том 4. / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, 15. Yüzyıl Geniş Sayım Defteri, С 4, Архив на Македонија, Скопје 1978;* ● *Турски документи за историјата на македонскиот народ. Опширни пописни дефтери од 16 век за Кустендилскиот санџак, Том 5, Книга 3. / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, 16. Yüzyıl Küstendil Sancağı'nın Geniş Sayım Defteri, С 5, Kitap 3, Архив на Македонија, Скопје 1982;* ● *Турски документи за историјата на македонскиот народ. Опширни пописни дефтери од 16 век за Кустендилскиот санџак. Том 5. Книга 4. / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, 16. Yüzyıl Küstendil Sancağı Geniş Tapu Tahrir Defterleri. С 5. Kitap 4, Архив на Македонија, Скопје 1985;* ● *Турски документи за историјата на македонскиот народ. Опширен пописен дефтер за скопскиот санџак од 1568-69 година, Том 6, Книга 2 / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, 1568-69 Yılı Üsküp Sancağı'nın Geniş Sayım Defteri, С 6, Kitap 2, Архив на Македонија, Скопје 1988;* ● *Турски документи за убиството на Гоце Делчев / Gotse Delçev'in Ölümüne Dair Türkçe Belgeler, Архив на Македонија, Скопје 1992;* *Турски документи за Илинденското востание / İlinden İsyanına Dair Türkçe Belgeler, Архив на Македонија, Скопје 1993;* ● *Турски документи за историјата на македонскиот народ, Опширен пописен дефтер за Кустендилскиот санџак од 1570 година, Том 5, Книга 5. / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, 1570 Yılı Küstendil Sancağı'nın Geniş Sayım Defteri, С 5, Kitap 5, Архив на Македонија, Матица македонска, Скопје 1995;* ● *“Турски документи за историјата на македонскиот народ - опширен пописен дефтер за казите Горица, Биглишта и Хрупишта од 1568-69 година. Том 7. Книга 1. / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, 1568-69 Yılları Goritsa, Biglişta ve Hrupişta Kazalarının Geniş Tapu Tahrir Defteri. С 7, Kitap 1, Архив на Македонија, Скопје 1997;* ● *“Турски документи за историјата на македонскиот народ. Том 7. Книга 2. - Опширен пописен дефтер за казите Костур, Серфице и Велес од 1568/9 година / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, С 7, Kitap 2 – 1568/9 Yılından Kostur, Serfice ve Köprülü Kazalarının Geniş Tapu Tahrir Defteri, Архив на Македонија и Матица Македонска, Скопје 1999;* ● *Турски документи за историјата на македонскиот народ, Опширен пописен дефтер на Охридскиот санџак од 1583 година, Том 8, Книга 1, 2. / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, 1583 Yılı Ohrid Sancağı Geniş Sayım Defteri, С 8, Kitap 1, 2, Државен архив на Македонија, Матица Македонска, Скопје 2000;* ● *Турски документи за историјата на македонскиот народ, Опширен пописен дефтер за*

Солунскиот Санџак, Том 9, Книга 1 / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, Selanik Sancağı'nın Geniş Sayım Defteri, C 9, Kitap 1, Државен архив на Република Македонија, Скопје 2002; • “Турски документи за историјата на македонскиот народ - опишан пописен дефтер за Скопскиот санџак од 1568-69 година. Том 9. Книга 1 / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, 1568-69 Yılları Üsküp Sancağı Geniş Tapu Tahrir Defteri, C 9, Kitap 1, Архив на Македонија, Скопје 2002; • “Турски документи за историјата на македонскиот народ. Том 9. Книга 1. - Опишан пописен дефтер за Солунскиот санџак од 1568/69 / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, C 9, Kitap 1 – 1568/69 Yılları Selanik Sancağı Geniş Tapu Tahrir Defteri, Архив на Македонија, Скопје 2002; • “Турски документи за историјата на македонскиот народ. Том 9. Книга 2. - Опишан пописен дефтер за Солунскиот санџак од 1568/69 / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, C 9, Kitap 2 – 1568/69 Yılları Selanik Sancağı Geniş Tapu Tahrir Defteri, Државен архив на Македонија, Скопје 2003; • Турски документи за историјата на Македонија, Том 10, Книга 1, Опишан пописен дефтер за Паша санџакот (казите Демир Хисар, Јенице Карасу, Гумулџина и Зихна) од 1569/70 година / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, 1569/70 Yılları Paşa Sancağı'nın (Demir Hisar, Yenice Karasu, Gümülçina, Zihna Kazaları) Geniş Sayım Defteri, C 10, Kitap 1, Државен архив на Република Македонија, Скопје 2004; • Турски документи за историјата на Македонија, Том 10, Книга 2, Опишан пописен дефтер за Паша санџакот (казите Драма, Кавала, Серез и Неврокоп) од 1569/70 година / Makedon Halkının Tarihine Dair Türkçe Belgeler, C 10, Kitap 2, 1569/70 Yılları Paşa Sancağı'nın (Drama, Kavala, Serez, Nevrokor Kazaları) Geniş Sayım Defteri, C 10, Kitap 2, Државен архив на Република Македонија, Скопје 2007.

4. Sonuç

Panta Cambazovski, Arif Starova, Fetah İshak, Metodiya Sokoloski, Kemal İlyaz Aruçi, Aleksandar Matkovski, Aleksandar Stoyanovski ve Vanço Boşkov Makedonya'daki Tarih ve Türkoloji çalışmalarının öncüleridir.

Panta Cambazovski ve Arif Starova Osmanlıca belgelerin ilk tercüman ve yorumcularıdır. Osmanlıca belgelerin Makedonca çevirileri ilk defa 1951 yılında yayınlanmıştır. Böylece Makedonya'da Osmanlıca belgelerin çevirisi geleneği başlayıp bugüne kadar başarılı bir şekilde gelişmiş, bilime ve araştırmaya zengin malzeme hazırlamıştır. Panta Cambazovski ve Arif Starova bu dönemde Makedonya'da yaşayıp çalışmaları Osmanlı dönemiyle ilgili bilgiler çok daha geç edinilecekti, birçok bilimsel çalışma ise yapılmayacak veya hazırlanması çok daha geç gerçekleşecekti. Bundan dolayı Panta Cambazovski'nin ve Arif Starova'nın tarihî önemi vardır. Bu tarihî avantajın yanında Makedonya'nın trajik kayıpları da vardır. Vanço Boşkov elli yaşında, Fetah İshak elli üç yaşında, Kemal İlyaz Aruçi ise elli yedi yaşında, hayatlarının en verimli dönemlerinde, vefat ettiler. Bu uzmanların erken vefatı Makedonya'nın Türkoloji araştırmaları için büyük kayıptır.

Panta Cambazovski, Arif Starova, Fetah İshak, Metodiya Sokoloski, Kemal İlyaz Aruçi, Aleksandar Stoyanovski ve Vanço Boşkov'un Osmanlıca belgelerinin çevirisi Makedonya'daki Osmanlı dönemine dair yeni keşifler ve bilgiler ortaya çıkarıp Metodiya Sokoloski'nin, Aleksandar Matkovski'nin, Aleksandar Stoyanovski'nin ve Vanço Boşkov'un bilimsel çalışmalarına iyi zemin hazırlamıştır. Bu Osmanlıca, Osmanlı dönemi, Osmanlı kültürü ve medeniyeti sevdalıları, Makedonya ve Balkan bölgelerini kapsayan dört beş asırlık binlerce orijinal belgeyi işlemişlerdir. Bu belgeler olmasaydı bugün Makedonya Osmanlı dönemi tarihi yazılamazdı. Zengin bilgilerle Osmanlıca belgeler ilk önce tarihçi Türkologların ilgisini çekmiş, elde edilen bilgiler ise etnologların, demografların, lengüistlerin ve onomastik uzmanların araştırmalarına konu olmuştur.

Каунакча

1. (1976). *Филозофски факултет 1946-1976*. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“.
2. (2006). *Филозофски факултет во Скопје*. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“.
3. (2016). *Државен Архив на Република Македонија (1951-2016) - The State Archives of the Republic of Macedonia (1951-2016)*. Скопје: Државен архив на Република Македонија.
4. (2018). *70 години Институт за национална историја*. Скопје: Институт за национална историја.
5. Ѓорѓиев, Драги (1989). Библиографија на објавени трудови на д-р Александар Стојановски. Скопје, *Гласник*, бр. 1, 11-17.
6. Ѓорѓиев, Драги (2009). Александар Стојановски. Скопје, *Гласник*, бр. 1-2, 173.
7. Лапе, Љубен; Кушевски, Воислав (1984). Професор Методија Соколоски. Скопје, *Историја*, бр. 2, 565-571.
8. Матковски, Александар (1977). Кемал Илјази Аручи. Скопје, *Гласник*, бр. 2-3, 243-244.
9. Соколоски, Методија (1962). Панта Џамбазовски. Скопје, *Гласник*, бр. 1-2, 286.

Marija Leontik

Goce Delcev University, Stip

**The First translators of Ottoman-Turkish Documents and the First Researchers
of Ottoman period in Macedonia**

Abstract: In 1943 the Democratic Federal Republic of Yugoslavia was proclaimed. In 1945 it was renamed as the Federal People's Republic of Yugoslavia, in 1963 as the Socialist Federal Republic of Yugoslavia. The new republic Macedonia became one of the six republics of the Yugoslav federation. In 1943 it was Democratic Federal Republic of Macedonia then in 1945 it was renamed as the Federal People's Republic of Macedonia and in 1963 as the Socialist Federal Republic of Macedonia. Republic of North Macedonia gained independence in 1991 as one of the successor states of Yugoslavia. There was little knowledge about the Ottoman period in Macedonia in the newly formed educational and scientific institutions (Department of History at the Faculty of Philosophy in 1946, Institute of National History in 1948, State Archives of the Peoples of Macedonia in 1951). Archivist and researchers in these institutions begin with intensive translations of Ottoman-Turkish documents from the Ottoman period in Macedonia. The translated documents from the Ottoman period provide the scholars with a good basic for scientific research about the Ottoman period in Macedonia.

Keywords: *Ottoman period; Ottoman-Turkish documents; translators; researchers.*

ГОД. VII
БР. 13

ПАЛІМПСЕСТ

PALIMPSEST

VOL. VII
NO 13